

සමණ හද ගාථා

සද්ධි හද්‍රමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
න තෙසං කොඨො ඔපෙනති න කුමිං න කළොපියං
පරනිධිතමෙසානා තෙන යාපෙනති සුඛතා.

මහරජ ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය හැමදාම යහපත් ය. ගබඩාවල ධන ධාන්‍ය තැන්පත් නොකරති. හැලිවල හෝ මලුවල නොදමති. මනා ඇවතුම් පැවතුම් ඇති ව පිඬු සිඟා අනුන් විසින් පිසන අහර සොයන ඔවුහු ඒ අනුන්ගේ අහරින් යැපෙති.

දුතියමි හද්‍රමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
අනවජ්ජපිණේධා භොත්තබ්බො න ච කොචුපරොධති

අධාර්මික ජීවිකාවලින් මිදී දැහැමින් ලද නිවැරදි පිණ්ඩාභාරය වළඳන භික්ෂුව ඒ හේතුවෙන් කිසිම කෙළෙස් පිඩාවක් නොලබයි. ඒ හෙයින් ගිහිගෙය හැර පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය දෙවනුව ද යහපත් ය.

තතියමි හද්‍රමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
නිබ්බුත පිණේධා භොත්තබ්බො න ච කොචුපරොධති

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කොට, අහර නිසා නැගෙන කෙලෙස් ගිනික් නිවාගෙන කුසගිනික් නිවීමට සුදුසු නිවුණු පිණිඩයක් ම වලඳන හෙයින් ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය තෙවනුව ද යහපත් ය.

**චතුස්මපි හදුමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
මුත්තස්ස රට්ඨෙ වරතො සංඛො යස්ස න විජ්ජති.**

මේ මගේ නැයා ය, මගේ දයකයා ය කියා ගිහියන් කෙරෙහි ඇල්මකින් තොරව ගම් නගරවල හැසිරෙන බැවින් රාගාදී බැඳුම් නැති ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය සිව්වනුව ද යහපත් ය.

**පඤ්චමපි හදුමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
නගරමහි දඤ්ඤාමානමහි නාස්ස කිඤ්චි අදය්‍යථ.**

ගින්නකින් නගරයක් දැවෙන විට සියල්ලත් සතු සියලු දේ දැවී යද්දී තමාගේ දැවී යන කිසිවක් නැති බැවින් ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය පස්වනුව ද යහපත් ය.

**ඡට්ඨමපි හදුමධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො,
රට්ඨෙ විලුප්පමානමහි නාස්ස කිඤ්චි අභාරථ.**

සොරුන් විසින් රටක් කොල්ලකන මොහොතක සොරුන්ට පැහැර ගැනීමට කිසිවක් තමා වෙත නොමැති හෙයින් ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන භික්ෂුවගේ ජීවිතය හයවනුව ද යහපත් ය.

සත්‍යමමපි හදුමධනසස අනාගාරසස හිකඛුනො,
වොරෙහි රකඛිතං මග්ගං යෙ වඤ්ඤා පරිපජ්ජිකා
පතච්චරමාදය සොඤ්චිං ගච්ඡති සුඛතො

මං පහරන සොරුන් හෝ වෙනත් බිහිසුණු උවදුරු සහිත ඕනෑම මගක සිය පා සිවුරු පමණක් ගෙන නිරුපද්‍රිතව වැඩමවන හෙයින් ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන හික්කුවගේ ජීවිතය හත්වනුව ද යහපත් ය.

අධ්‍යමමපි හදුමධනසස අනාගාරසස හිකඛුනො,
යං යං දිසං පකමති අනපෙකොච ගච්ඡති.

වැඩ විසූ තැනින් කොතරම් දුරකට කොතරම් කලකට පිටත්ව යනත් මෙතෙක් ඇසුරු කළ කිසිවක් පිළිබඳ නැවත බලාපොරොත්තුවක් නැතිව අතහැර යන හෙයින් ගිහිගෙය හැරපියා පැවිදි වූ නිර්ධන හික්කුවගේ ජීවිතය අටවනුව ද යහපත් ය.

යන මේ සමණ හදුකාරණා (පැවිද්දෙකු යහපත් බවට පත් කරන) ධර්ම අට වදාරන ලද්දේ සෝණක නම් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අරින්දම නම් රජතුමාට ය. ඒ කෙසේ ද යත්;

යටගිය දවස මගධ රට රජගහ නුවර මගධ නම් රජ කෙනෙක් රජකම් කළේ ය. ඔහුගේ පුත් ව උපන් බෝසතාණන් වහන්සේ අරින්දම යැයි නම් ලැබී ය. එදා ම රජුගේ පුරෝහිත බමුණු මැදුරෙහි ද පුතණු කෙනෙක් උපන්නේ ය. එතෙම සොණක නම් විය. සොළොස් වියට පත් මෙ දෙදෙනා අගනුවරට වී නොසිට සිරිත් විරිත් දැන හඳුනාගනු පිණිස ගම් නියමිගම් රජ දහන්වල වෙස් වලාගෙන අප්‍රකටව සැරිසරමින් විසූහ. දිගු කලක් ගෙවී ගියේ ය. මේ අතර බරණැස් රජතුමා කලුරිය කළේ ය. රජය කරවන්නට පුත් කුමරෙක් ද නැත. ඇමතිවරු හිස් සෝදා නහා සැරසී රථය ද සරසාගෙන නළල්පට, කඩුව, රන් මිරිවැඩි සඟල, සේසත සහ මංගල වල් විදුනාව යන පංචරාජ කකුධ භාණ්ඩ මංගල රථයේ නංවාගෙන රජකමට උරුමකරුවෙකු හමුවන තුරු

සහ පිරිවරින් සැරිසරන්නට වූහ. මේ වන විට කුමාරවරු දෙදෙනා ද බරණැස් නුවරට පැමිණ රජ උයනෙහි රැය ගෙවා, පසුදා නගරයට පිවිසියෝ ය.

එදවස ඒ නුවර ශාන්ති කර්මයකි. ජනයා කිරිබත් සහිත දන් පිළියෙල කොට බමුණන් එනතුරු බලා සිටිති. මොවුන් දෙදෙනා දුටු ඔවුහු ගෙට කැඳවාගෙන ගොස් පියවිලි අතුළු අසුන් වල හිඳ වූහ. බෝසතුන් හිඳි අසුනෙහි සුදු වස්ත්‍රයක් ද සෝණක කුමරුගේ අසුනෙහි රන් පලසක් ද අතුරා තිබුණි. ඒ නිමිත්තෙන් අද දවසේ මිතුරු අරින්දම කුමරු මගධයෙහි රජ වී තමා සෙනෙවි තනතුරෙහි තබන බව සෝණක කුමාරයා දැන ගත්තේ ය. අහර කිසි නිමකළ ඔවුහු පෙරලා රජ උයනට ම ගොස් මංගල ශාලාවේ වැදහොත්තාහු ය. මේ අතර අරින්දම කුමරුගේ පිනෙන් මංගල රථය පැමිණ ඔහු පාමුල නැවතුණේ ය. කරුණු වටහා ගත් සෝණක කුමාරයා තනතුරු සහ යස ඉසුරු ප්‍රිය නොකළ බැවින් සැඟවී සිටියේ ය. ඇමතියෝ කුරියනාද පවත්වා කුමරු පුබුදුවාගෙන, රියෙහි නංවාගෙන, සහපිරිවරින් කැන්දාගෙන ගොස් රාජ්‍යයෙහි අභිෂේක කළෝ ය. රජ ඉසුරින් මත් වූ ඔහුට සිය මිතුරා ද අමතකව ගියේ ය. උයනෙහි සල් ගසක් මූලක සිටි සෝණක කුමාරයන්ට නටුවෙන් ගිලිහි වැටෙන සල් පතක් පෙනිණ “ මේ සල්පත ජරාපත් වූයේ යම්සේ ද මාගේ සිරුර ද එපරිද්දෙන් ම ජරාපත් වන්නේ” ය. යනාදී වශයෙන් විදසුන් නුවණ පහළ වී එකුමා පසේ බුදු බවට පත් විය. ගිහි වෙස් අතුරුදහන් ව පැවිඳි වෙස් පහළ විය. මින් මතු බව උපතක් නැතැයි උදම් ඇතු සෝණක පසේ බුදුරජාණෝ සිරිතක් ලෙස සියලු පසේ බුදුවරුන් වැඩ වසන්නා වූ හිමාලයේ ගන්ධමාදන පර්වතයේ නන්ද මූලක නම් වූ ගල් ලෙනට වැඩිය හ.

මහ බෝසතාණෝ රජසිරි විඳිමින් හතළිස් වසරක් ගෙවූහ. හිටිහැටියේ ම’ මාගේ යහළු සෝණක කුමාරයෝ කොයිදෝ’ හෝයි ඔහුට සිහි විය. නොයෙක් ලෙසින් නොයෙක් දෙනාගෙන් විවාළ නමුත් දුටිමි ඇසිමි කියන කෙනෙක් නොවී ය. මෙයට උපක්‍රමයක් සිතූ රජු කවදා හෝ හමුවෙතැයි අපේක්ෂාවෙන් සෝණක කුමරුන් ගැන “ඇසුවෙමියි” කියන අයෙකුට කහවණු සියයක් ද “දිටිමි” කියන කෙනෙකුට කහවණු දහසක් ද දෙමී යන අදහස ගැබ්වුණු ගීයක් තනා ගයන්නට විය. මෙය රජ ගෙදර තුඩින් තුඩ පැතිරී දෙටුපුත් දීඝායු කුමරුන් ඇතුළු ලදරුවන් අතරට ද ගියේ ය. රාජ්‍ය ශ්‍රී විඳිමින් ඒ රජුරුවන්ට පනස් අවුරුද්දක් ඉක්ම ගියේ ය. ඒ කාලයේ සෝණක

නම් වූ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ රජ්ජුරුවන්ගේ අභිප්‍රාය දිවසින් දැක අරින්දම රජ්ජුරුවෝ මා දක්නා කැමැත්තාහු ය. එහි ගොසින් ඔහුට පංචකාම විෂයෙහි ආදීනව ද මහණ දම් පිරිමේ ගුණ ද දක්වා උන් මහණ වන ලෙස කෙරෙමිසි සිතා වදාරා ආකාශයෙන් අවුත් මඟුල් උයනෙහි වැඩහුන් සේක.

පන්සිළු නම් දිළිඳු දරුවෙක් රජුගේ ගිනිකාව ගයමින් සෙල්ලමට කෝටු කැලි සොය සොයා උයනෙහි ඇවිදීමින් සිටියේ ය. ඔහු ලඟට කැඳවාගත් පසේ බුදුරජාණෝ ඔහුට ප්‍රතිගීතිකාවක් උගන්වා රජතුමා වෙත යැවූහ. “මිතුරු සෝණක කුමාරයන් ගැන ඇසීම් සියසින් දිටිමි” යනුවෙන් කියවෙන එම ගීය ඇසූ රජතුමා පන්සිළු කුමාරයන් වෙතින් උන්වහන්සේ වැඩ හිදිනා තැන් අසා දැනගෙන, ඔහුට ගිවිසුම් පරිදි එක් දහස් එක් සියයක් පඬුරු දෙවා, මඟුල් පෙරහරින් උයනට සැපත් වූයේ ය. නිවුණු සිත් ඇතිව හුන් සෝණක නම් පසේ බුදුරජුන් දැකත් නොවැඳ ම එකක් පස්ව හුන් රජතුමා, තම යහළුවාගේ ස්වරූපය ගැන කලකිරී උන්වහන්සේට මෙසේ පැවසී ය. “ මේ මහණ තෙම හිස මුඩුව, දෙපට පාංශුකුලයක් පෙරවගෙන. මා පිය හිතවතෙකු නැතිව, රුක් මුලක දුප්පත් එකෙකු මෙන් හිදි”. එබස් ඇසූ සෝණක පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ “ රජ්ජුරුවනි, යම් කෙනෙක් ලොවුතුරා දහම් අවබෝධ කොට සිටී ද හෙතෙම දුක්ඛිතයෙකු නොවන්නේ යැයි වදළ හ. තවද රජ්ජුරුවෝ තමන් වහන්සේට කළ නින්දාව නොදන්නාක් මෙන් පිළිසඳර කථා වශයෙන් තමාගේ නාම ගෝත්‍රාදිය වදළ සේක. එවිට රජ්ජුරුවෝ ‘මෙහි පැමිණියා වූ නුඹ වහන්සේට කිසිදු අපහසුවක් නැද්දැ’යි යන ආදී වශයෙන් සුවදුක් විචාළ හ. ඔහුට පිළිතුරු දෙන බුදුරජාණෝ මහරජ මෙනත තබා කොයින් මට අපහසුවෙක් නැතැයි වදාරා ඒ රජ හට යට කී ගාථා අටෙන් “ශ්‍රමණ හද” බණ වදළ සේක. එහෙත් පස් කම් හි ගිජු වූ රජතුමාට ඒ බණ රුචි නොවී ය. ඒ හෙයින් “ මුනිවරයන් වහන්ස, මානුෂික වූ ද දිව්‍යමය වූ ද කම් සැප මට ඉතා ප්‍රිය ය. කවර ලෙසකින් මාගේ මනදොළ ඉටුවේ දැ’යි විචාළේ ය. එවිට පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් අයුරින් කම් සැපයෙහි ආදීනව වදාරා මෙසේ උපමාවකින් ද එය ගෙන හැර පෑහ. මහරජ භාගිරතී නම් ගඟෙහි ගසාගෙන යන ඇත් කුණක් දුටු අනුවණ කපුටෙක් මා විසින් මහා යානාවකුත්, විශාල ගොඳුරකුත් ලබන ලදැයි සතුටු ව, ඒ මත නැගී මස් අනුව කරමින් ගඟෙන් පැත් බොමින් දෙපස සෝබාසිරි නරඹමින් රැ දවල් දෙක ම එහි ම විසී ය. ඇත් කුණපයෙහි ගිජුව ප්‍රමාද වූ කපුටා ඇත් කුණක් සමග ම මහ සමුදුරට වැටී පක්ෂින්ට ඔරොත්තු නොදෙන මුහුද මැදට පාවී ගියේ ය.

ඇත් කුණ රළ පහරට අසු වී සුණුවීසුණුව ගියේ ය. පියාපත් නගා මෙගොඩට ඒමට අපෝසත් වූ කපුටා විඩාපත් ව මුහුදට ඇද වැටුණේ ය. එපරිද්දෙන් මහරජ, තොප ද සෙස්සෝ ද වස්තුකාම ක්ලේශකාම හැරපියා නොයත් නම් ඔවුහු ඒ කපුටා හා සමාන නුවණ නැත්තා හු යැයි බුද්ධාදී උත්තමයෝ කියති. මහ රජ ඉතින් මාගේ මේ අවවාදය පිළිගෙන කම් සැප අත් හළේ වී නම් ස්වර්ග ලෝකයට පැමිණෙන්නේ ය. නොහළේ නම් මරණින් පසු නරකාදී අපායට යන්නේ යැයි වදාළ හ. මෙසේ අවවාද අනුසාසනා කළ පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙරලා අහසින් හිමාලයට ම වැඩි සේක. බණ අසා කම් සැපයෙහි කළකිරුණු රජතුමා “ රාජ්‍යයෙන් ප්‍රයෝජන නැත්තේ ය, අද ම මම මහණ වෙමි. මරණය අද ද හෙට දැයි දත නොහැක්කේ ය. නුවණ නැති කපුටා මෙන් මරු වසගයට නොපැමිණෙමි” යැයි තීරණය කළේ ය. අනතුරුව රජතුමා රාජ්‍යය දීඝායු කුමරුවන්ට පවරා නුවරින් නික්ම හිමාල වනයට වැදී එහි පන්සලක් තනාගෙන තවුස් පැවිද්දෙන් පැවිදිව පංච අභිඤ, අෂ්ට සමාපත්ති උපදවා මරණින් මතු බඹලොව උපන්නේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහබිනික්මන වර්ණනා කරමින් දම් සභාවේ සිටි හිඤ්ඤන් වහන්සේට තමන් පෙර කළ අබිනික්මනක අසිරිය මෙසේ ගෙන හැර දක්වා එකල දීඝායු කුමරුනම් රාහුල තෙරණුවෝ ය. පසේ බුදුරජුන්ගෙන් බණ අසා තපසට ගිය අරින්දම රජ්ජුරුවෝ නම් බුදු වූ මම ම වේ දැයි දක්වා සෝණක ජාතකය නිමවා වදාළ සේක.

එසේ හෙයින් හිඤ්ඤන් වහන්සේ ද නැවත නිසරු කම් සැපට ගිජු වී ඇත් කුණෙහි විසූ කපුටා මෙන් සසර කතර අතර මං නොවී, කළ අබිනික්මන පල දරන සේ කල් ගෙවන්නට අදිටන් කළ යුත්තේ ය.

- අභ්‍යාස**
01. ශ්‍රමණහද ගාථා අර්ථ සහිතව වණපොත් කරන්න.
 02. ටෙරී ගාථා පාලියේ “රෝහිණී” ටෙරී ගාථාවේ සහ ධම්මපදට්ඨ කථාවේ වූල සුභද්‍රා කථාවේ එන සඟගුණ ගාථා ලියාගෙන, අර්ථ සහිතව වණපොත් කරන්න.